

לעילוי נשמת מרת אימי המזוככת ביסורים
הכ"מ ארלט חנה ע"ה בת פרוחה תחי'
שנלב"ע י"ב כסלו התשע"ט
ת.נ.צ.ב.ה

גליון 32
ה'תשע"ט

פרשת
חוקת

גליון שז"ת

והיה
תהיה

סימן קב"ט - קל"א

שאלות שנשאלנו והשבנו בס"ד
ממה שחננו ה' בחמלתו יתברך
אודן נזרית

החונה בעיד האבות באר שבע טובב"א

תוכן הענינים

ג סימן קכט
במנחה של תענית צבור שמוציאים ספר תורה לקרוא בו ויחל, יש לומר חצי קדיש אחר אשרי, ושוב יש לומר חצי קדיש קודם עמידה.

ד סימן קל
כהן רופא אשר בעוונות הרבים ביצע הפלות, וכעת חזר בתשובה שלימה, והפסיק לגמרי מביצוע הפלות, יש להתיר לו לשאת כפים בברכה.

טז סימן קלא
אין לנהוג מנהגי אבילות בשבתות של בין המצרים כלל, אמנם קהילות שיש להם לחן מיוחד להפטיר את תלתא דפורענתא, בניגון מיוחד שאיננו של קינה או של מגילת איכה, רשאים להמשיך במנהגם.

יח מפתחות.....

גיליון שו"ת

ויגדיל תורה
ויגדיל תורה

מפי

הרב אודן נזרית שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה
ולעילוי נשמת זכיו"ב
פרטים בטל:
0506491414
0509013000

גדפיקה ועימוד:
א.ש. אשדוד
052-7627127

למעוניינים ניתן לקבל גיליון זה וכן את הגליונות:

שיחות חיזוק; אשיחה בחוקיך; אשיחה בחוקיך בהלכה; מהמחבר במייל: toraoren@gmail.com
כמו כן ניתן להשיג ספרי המחבר סדרות הספרים: שיחות חיזוק (ה' כרכים); אשיחה בחוקיך (ה' כרכים);
קול חתן; קול שמחה; ומארז דיסקים 'שיעורי יגדיל תורה' בטל: 0506491414 , 0509013000

סימן קכט

(שו"ע אורח חיים סי' נ"ה)

שאלה:

נשאלתי ביום של תענית שמוציאים ספר תורה במנחה אחר אשרי, האם יש לומר חצי קדיש אחר אשרי.

תשובה:

במנחה של תענית צבור שמוציאים ספר תורה לקרוא בו ויחל, יש לומר חצי קדיש אחר אשרי, ושוב יש לומר חצי קדיש קודם עמידה.

בחזו"ע (תשעה באב עמוד תה) ובתורת המועדים (תשעה באב עמוד שכא) הביאו שהארחות חיים (הלכות תפלות תשעה באב סימן כא דף צו ע"א) כתב שבמנחה אומרים אשרי, ואחר כך חצי קדיש, וכן כתבו רבי דוד אבודרהם (סדר תפלת תעניות דף סט ע"ד), ובספר המנהגים לרבינו אייזיק טירנא (עמוד פד) והמהרי"ל (סוף הלכות תשעה באב) ע"ש. וכן מנהגינו. (ודלא כהגאונים והראשונים שכתבו שיש לומר קדושת הסיידא במנחה של תשעה באב) מ"מ אתה הראת לדעת שצריך לומר אחר אשרי חצי קדיש, וכ"כ בקיצשו"ע גאנצפריד (סי' קכד סי"ט) וכ"כ בספר קרן צבי (עמוד 116), וכ"ה בספר נחלת אבות (עמוד קיא סי'), וכ"ה בסידורים.

ובפרי מגדים (במשבצות זהב סימן נה ס"ק א) כתב והנה, חצי קדיש איכא לעיונא ביה, למה בחרו בחצי קדיש, ולא בקדיש שלם בלא תתקבל, כמו שאומרים קדיש שלם בלא תתקבל אחר פסוקים או הגדה. ואומר אני כפי דעת ההדיוטית, דכללא הוא, כל מקום שאומרים בשביל פסוקים או הגדה, אומר קדיש שלם. מה שאין כן כשאומר החזן להפסיק בין פסוקי

דזמרה שנשלמו כאן, (עיין ב"י), ואחר שמונה עשרה שהיא מצוה בפני עצמה, ואחר תהלה לדוד במנחה שכל האומר תהלה מובטח כו' [ברכות ד, ב], ואומרים דרך תחנה לא כקורא בתורה, אומרים רק חצי קדיש. ואחר קריאת התורה בב' וה', אף על פי שקורא בתורה, מכל מקום מצוה ותקנת עזרא, אנו אומרים רק חצי קדיש, מהאי טעמא דאמרן. ודע, דלעולם אומרים חצי קדיש אחר קריאת ספר תורה, אף בשבת במנחה ותענית ציבור במנחה, כי הקדיש שאומרים קודם תפלת ח"י על העמוד קאי לספר תורה. והא דאין אומרים על הבימה במנחה, כמו שכתב הלבוש (בסימן תצ"ב) בתענית ב' וה' שידעו העם מתי יתחילו שמונה עשרה, מה שאין כן כשאומר אשרי בקול רם. ואי קשיא, בב' וה' שחרית ולמה אומר קדיש על הבימה לאחר ספר תורה, הלא קדיש שלם עם תתקבל קאי וחוזר לח"י, כל שכן לספר תורה. תירץ הלבוש [בסימן רצ"ב סעיף א] דקריאת ספר תורה בציבור חשיבה טובא, והתקינו עליה קדיש בפני עצמה. (ומיהו בשבת בלאו הכי, להפסיק בין שבעה קרואים למפטיר) ע"כ.

וכ"כ בספר אשי ישראל (פרק טו ס"ק פז) בשמו שטעם שאומרים חצי קדיש הוא שהקדיש מפריד בין קטעי תפילה שונים, והטעם שלא אומרים קדיש בשבת אחר ספר תורה מפני שהמזמור של שבת הוא לא חובה ולכן ממתינים עם הקדיש להצמידו לעמידה. ע"כ. וממלא בתענית אף שאמר חצי קדיש אחר אשרי חוזר ואומר חצי קדיש קודם עמידה.

סימן קל

(שו"ע אורח חיים סי' קכ"ח סל"ה)

שאלה:

נשאלתי מידידי הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים בד"ן רופא כהן אשר בעוונות הרבים ביצע הפלות, האם דינו כהורג את הנפש ואסור לו לשאת כפיו.

תשובה:

כהן רופא אשר בעוונות הרבים ביצע הפלות, וכעת חוזר בתשובה שלימה, והפסיק לגמרי מביצוע הפלות, יש להתיר לו לשאת כפיו בברכה.

א. הנה כבר באר לנו מרן מופת הדור זיע"א בשו"ת יחווה דעת (חלק ה סימן טז) וז"ל: במסכת ברכות (דף לב ע"ב), אמר רבי יוחנן, כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו, שנאמר ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם ידיכם דמים מלאו. וכן פסקו הרמב"ם (בפרק טו מהלכות תפלה הלכה ג'), והטור והשלחן ערוך (אור"ח סימן קכח סעיף לה). וכתב האור זרוע חלק א' (סימן קיב), קבלתי ממורי רבינו אבי העזרי, ראבי"ה, שזהו דוקא כשלא חזר בתשובה, אבל אם עשה תשובה, הרי זה נושא את כפיו ומברך את ישראל, כדאיתא בירושלמי גיטין (פרק ה' הלכה ט'): שלא תאמר כהן זה מגלה עריות ושופך דמים, והוא מברכני? אמר הקדוש ברוך הוא, וכי הוא מברכך, אני הוא שמברכך, שנאמר ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. וכל מה שנוכל ליישב דברי הירושלמי עם התלמוד שלנו אין לנו לומר שחלוקים הם בזה, הילכך יש להעמיד דברי הגמרא בברכות כגון שלא עשה תשובה, ודברי הירושלמי כשעשה תשובה. ע"כ. ובאור זרוע חלק ב' (סימן תיב) כתב בשם ראבי"ה, שבגמרא בברכות מדובר ברוצח מפורסם ומועד לכך תדיר, אבל אם שפך דמים במקרה שבא לידו, ואינו מפורסם

ומועד לכך תדיר, נושא כפיו, וכמו שאמרו בירושלמי גיטין (הנ"ל) וכו'. וכן הלכה. ע"ש. וכן כתב המרדכי (מגילה פרק ג' סימן תתי"ח) בשם ראבי"ה. ובהגהות מיימוני (פרק טו מהלכות תפלה) כתב בשם רבינו שמחה, שדוקא בעומד במרדו לא ישא כפיו, מה שאין כן בעשה תשובה. (כדברי האור זרוע הנ"ל בשם ראבי"ה). וכן כתב הר"ש משאנץ בפירושו לספרא (פרשת אמור פרשה א' הלכה טז): להחלו, יכול יהיה חולין לעולם? תלמוד לומר בעמיו, בזמן שהוא עמו הרי הוא חולין, פירש הרי הוא בקדושתו. ופירש הר"ש משאנץ, וזו לשונו: פירש הרי הוא בקדושתו, כדתנן (בכורות מה ע"א) כהן שנשא נשים בעבירה פסול עד שידור הנאה. וזה שאמרו כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו, היינו גם כן כשלא עשה תשובה, אבל אם עשה תשובה נושא כפיו, כדמוכח בירושלמי גיטין (הנ"ל) וכו'. ע"ש.

ב. אבל הרמב"ם (בפרק טו מהלכות תפלה הלכה ג') כתב, שאף על פי שעשה תשובה אינו נושא כפיו. וכתב בהגהות מיימוני שם, שכן כתב בספר המצות. וכן מבואר בחידושי הריטב"א (מכות יג ע"א) בשם בעלי התוספות, ושכן הסכים רבינו הרא"ה ז"ל, שאפילו עשה תשובה לא ישא כפיו. ע"ש. והאור שמח (בפרק טו מהלכות תפלה) כתב להוכיח שכן דעת התוספות (יבמות ז ע"א) וכו'. וכן הוכיח בנחל אשכול על ספר האשכול (הלכות ברכת כהנים סימן טו) בשם דודו הגאון בעל יד דוד. (וראה עוד בספר מגן גבורים סימן קכח בשה"ג). וכתב מרן הבית יוסף, שהרמב"ם מפרש דברי הירושלמי גיטין הנ"ל, באופן שהעם מרננים אחריו שהוא מגלה עריות ושופך דמים, ואין הדבר ידוע בבירור, אבל בידוע בבירור שהוא שופך דמים, אפילו חזר בתשובה לא ישא כפיו. (וכן כתב בספר האשכול עמוד כט). וכן פסק מרן בשלחן ערוך (אור"ח סימן קכח סעיף לה).

והנה התוספות (יבמות ז ע"א וסנהדרין לה ע"ב) כתבו, שאף על פי שכהן שהרג את הנפש אינו מחלל עבודה, שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות, ולא מעל מזבחי (יומא פה ע"א ופירש רש"י, שאם התחיל הכהן בעבודה אינו מפסיק כדי שיבוא לידון, אלא משלים עבודתו). אף על פי כן אינו נושא כפיו, וחומרא בעלמא היא. אי נמי שדוקא לא ישא כפיו לפי שהרג בידי ואת קטיגור נעשה סניגור, שנאמר ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם, ידיכם דמים מלאו. ע"כ. ונראה שלפי תירוצם הראשון מה שאינו נושא כפיו הוא רק מדרבנן, ולפי זה כשעשה תשובה אין להחמיר כל כך, ונושא כפיו. (וע"ע ראבי"ה סי' קנא ריש עמוד קנה). אבל לתירוץ השני הוא מן התורה, ואם כן אפילו עשה תשובה לא ישא כפיו. וכ"כ בשו"ת יחיה דעת חלק ב' (סימן יד עמוד נט בהערה). ושוב ראיתי שכן כתב בספר תורת חיים סופר (סימן קכח ס"ק נב). ולפי מאי דקיימא לן שאפילו עשה תשובה לא ישא כפיו, יש לפרש הכתוב: ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם, ושלא תאמר שדוקא כשלא עשה תשובה, לכן המשיך הכתוב גם כי תרבו תפלה אינני שומע, שאפילו אם עשו תשובה ומתפללים לה' שיסלח להם על כך, גם כן אינני שומע, משום ידיכם דמים מלאו, דמו ודם זרעיותיו, כמו שאמרו בסנהדרין (לו ע"א).

ג. ודע שאף מהר"ם שהובא בטור דסבירא ליה גבי כהן שהמיר ושב בתשובה, שאין אומרים לו לעלות לדוכן ואם עלה אין מוחים בידו, זהו דוקא בהמיר לעבודה זרה, שלא עשה מעשה בידים, אבל בכהן שהרג את הנפש מודה המהר"ם שאפילו אם עלה ירד, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור. וכן מוכח חילוק זה ממה שפסק מרן בשלחן ערוך, שאם הרג את הנפש אפילו בשוגג לא ישא כפיו ואפילו אם עשה תשובה, ואילו בהמיר לעבודה זרה, כתב בבית יוסף, שאם עשה תשובה, יש לסמוך על דעת רבינו גרשום ורש"י שהתירו לישא כפיו, כדי לפתוח פתח לבעלי תשובה.

(וכן בשלחן ערוך הביא סברת רש"י ורבינו גרשום בשם יש אומרים). ובעל כרחך שהוא מחלק בין כהן שהרג נפש לכהן שהמיר לעבודה זרה, שבהורג נפש שייך לומר אין קטיגור נעשה סניגור. וכן כתב כל זה הגאון מהר"י עייאש בספר מטה יהודה סק"ב, וכתב להדיא שבהורג נפש גם אם עלה ירד. ע"ש. ודלא כמו שכתב הגאון רבי בן ציון ליכטמן בספר בני ציון (סימן קכח ס"ק מד), שגם בהורג נפש אם עלה לדוכן לא ירד, ושכן דעת מהר"ם, ואף על פי שהטור כתב בדעת מהר"ם דהיינו בעשה תשובה, יש להקל גם בסתם, כיון שלתירוץ הא' של התוספות חומרא בעלמא הוא. וכן פשט הירושלמי גיטין הנ"ל. ע"ש. וליתא, שגם מהר"ם לא היקל אפילו בעשה תשובה אלא לגבי המיר לעבודה זרה, אבל בהורג נפש חמיר טובא. וכנ"ל.

וכן מבואר בתשובת מהרלנ"ח (סימן קיז), שאפילו אם אין עדים כלל שהרג נפש, כל שידוע בעצמו שהרג נפש, ואפילו אם הדבר אצלו בספק, אסור לו לישא כפיו. משום דהוי ברכה לבטלה בכל פעם שנושא כפיו. ע"ש. והובא להלכה בכנסת הגדולה ומגן אברהם ואליה רבה. וכן כתב בשלמי צבור (דף קמו ע"ב). ובדאי שאילו היה כדברי הספר בני ציון הנ"ל, שאם עלה לא ירד, לא היו אומרים שיש בזה איסור ברכה לבטלה, ואפילו בספק אסור לו לישא כפיו. אלא ודאי שהעיקר כתירוץ השני של התוספות, וכדברי הרמב"ם וסיעתו שאסרו גם בשעשה תשובה.

ד. עוד כתב שם שבשו"ת שערי דעה חלק א' (סימן קפג) כתב, שדבר פשוט הוא שמה שאמרו כהן שהרג נפש לא ישא כפיו, אף על פי שנלמד מהפסוק ידיכם דמים מלאו, בודאי שאין הכוונה דוקא כשידיו מגואלות בדם ממש, אלא גם כשנעשה הדבר על ידי גרמא או אפילו גרמא דגרמא הוי בכלל זה, וכלשון הכתוב ואותו הרגת בחרב בני עמון, במה שנתנוהו במקום המלחמה, ואף על פי

שהסביר דדמי לטריפה שאסור להרגו בשביל להציל השלם וכו'.

ולא אכחד כי ראיתי במנחת חינוך (מצוה רצו) שכ', ונ"ל דבסיעה של בנ"א שאמרו להם עכו"ם תנו לנו א' מכם ונהרגנו וכו', אם היה טריפה ביניהם אפי' לא יחדוהו מותר למסרו כדי להציל עצמם, כיון דלא אקרי נפש כלל, דלא שייך כאן הסברא דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי וכו'. וגם הקבלה ביד חז"ל דמ"מ לא מקרי שפ"ד. ע"כ. וכבר קדמו המאירי בעצם הדין, ומ"מ להרגו י"ל דהוי בכלל אביזרא דשפ"ד. (וה"נ בדין עובר, כי עובר וטריפה שוים בדבר זה, כמ"ש הרמב"ם (פ"ט ממלכים ה"ד). ע"ש.) ובכל דיני התורה טריפה חשוב כחי. וכמ"ש הרמב"ם (פ"א מאיסורי ביאה הי"ב) שהבא על הטריפה חייב, חי הוא אף על פי שסופו למות מחולי זה. ע"ש.

עוד כתב שם באות ה. וחזי הוית להגאון מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה ח"א (חאה"ע סי' יד) שנשאל אם מותר לנשים המניקות שנתעברו לשתות סם כדי להפיל הולד, ואחר שהביא ד' התוס' (סנהד' נט) דאף לישראל יש איסור להרוג העובר. ושכ"כ הרא"ם פר' משפטים בד"ה ואיש כי יכה כל נפש אדם, כתב, שאין לומר שכיון שאין האשה מצווה על פו"ר, ומה"ט מותרת לשתות כוס עיקרין. וכמ"ש בשבת (קיא) א"כ מותרת ג"כ לשתות סם להפיל הולד כיון דלא הוי נפש, ולפ"ז הא דאמר' בסנהד' (עב:) גבי המקשה לילד שחותכו וכו' להציל האם דוקא, מיירי שהורגים אותו בידים. ודכוותה גבי סירוס בידים דאיסורא מיהא איכא אף באשה. וכדאיתא באה"ע (סי' ה). אבל לשתות סם המפיל שרי. הא ליתא, דהתם ה"ט שאין האשה מצווה על פו"ר, משא"כ הכא דטעם האיסור משום דהוי כהורג נפש, גם בשותה רפואה להפיל אסור מיהא מדרבנן. ומ"מ נראה שלמעוברת בימי הנקה מותרת לעשות מה שיכולה כדי להפיל הולד כיון דאיכא סכנת ולד. וכמ"ש ביבמות (יב:).

שאינ שם סכנה ודאית, רק כי כזה וכזה תאכל החרב. ועיין בקידושין (מג ע"א). וכן אמרו בסנהדרין (צה ע"א) אמר לו הקדוש ברוך הוא לדוד, עד מתי יהיה עון זה בידך, על ידך נהרגה נוב עיר הכהנים וכו'. ואין שום איסור על הכהן שאינו עולה לדוכן לישא כפיו, שהרי בידו לצאת מבית הכנסת בשעה שהשליח צבור קורא כהנים. ע"ש.

ה. ועתה יש לדון בעובר האם חשיב נפש או כגדול לענין זה, ובאר לנו מרן זיע"א בשו"ת יביע אומר (חלק ד אהע"ז סימן א אות ד' ואילך) בדין אשה מעוברת שהרופאים מבקשים ממנה להפיל לפי שיש סכנה לחייה האם רשאית להפיל, והביא בשו"ת בית שלמה (חח"מ סי' קלב) דפשיט"ל שהואיל והעובר לאו נפש הוא, הו"ל כמו שאר עבירות שנדחין משום ספק סכנה, ומש"ה מותר לאבד נפש העובר בשביל הצלת האם, דלא שייך בזה מאי חזית דדמא דידך סומק טפי וכו'. ע"ש. אולם הגאון הרוגאצ'ובי בשו"ת צפנת פענח (סי' נט) כ' להדיא, שהריגת עובר הוי גדר שפיכות דמים, ואסור גם בישראל מן התורה, כמ"ש התוס' סנהדרין נט ע"כ. וע"ע בתוס' הרא"ש בשטה מקובצת (ערכין ז) אות ה, שהקשה, דממתני' דאהלות האשה המקשה לילד וכו', מוכח שכל זמן שלא הוציא ראשו מותר להרגו, וא"כ אמאי מחללין עליו שבת. הילכך נראה דחשיב כספק נפשות, ובמתני' דאהלות דוחין ספק נפש מפני נפש ודאי. ע"כ. אלמא דחשיב מיהא כספק נפש. ומש"ה צריכים אנו לטעמו של הרמב"ם דהוי כרודף. והן אמת שמדברי הראשונים (שהובאו לעיל אות ב) שהוכיחו מההיא דאהלות דלאו נפש הוא, משמע דס"ל שא"צ לטעמו של הרמב"ם דהוי כרודף וגם לא ס"ל כהרא"ש הנ"ל בתירוץ, אלא דוקא לגבי חילול שבת אמרינן חלל עליו שבת א' וכו'. מ"מ בדעת הרמב"ם מיהא י"ל כאמור דחשיב קצת נפש ואביזרא דשפיכות דמים הוא. וכאמור. וכן מוכח מד' הנוב"י תניינא (חח"מ סי' נט),

אבל בהורג העובר בידיים מודה דהוי איסור תורה. ואף על פי שמדברי מהר"ח פלאגי הנ"ל נראה שלא הבין כן בד' הבית יהודה, ובפרט ממה שנעזר מד' הפו"ד (הפרישה ודרישה) בשם הרא"ם פר' משפטים, וכוונתו למ"ש הדרישה אה"ע (סי' יג אות ד) דמ"ש לא ישא מעוברת חבירו ומינקת חבירו, לא זו אף זו קתני, דל"מ מעוברת חבירו דאיכא תרתי לדיעותא, חדא דלבסוף תלד ותניק והחלב יעכר וימות הולד. ותו שמא תמית הולד בעודו במעיה, דאז לא חמיר איסורא להקרא עליו רצחנותא, כל זמן שלא נולד, וכמ"ש הרא"ם פר' משפטים, אלא אפי' מינקת חבירו שכבר נולד הולד ואינו חשודה לרצחו אסור. ע"כ. ויסוד ד' הרא"ם ע"פ התוס' (חולין לג וסנהד' נט) דאיסורא מיהא איכא.

ו. ומשמע שמהר"ח פלאגי הנ"ל הבין שבכל אופן של הפלה אין איסור תורה. וכ"כ בשו"ת משפטי עוזיאל (חח"מ סי' מו אות ד) בשם הגאון ר' ישראל מאיר ז"ל שלד' התוס' אין איסור בהריגת עובר אלא מדרבנן. אבל לפי האמור האמת הוא שגם התוס' מודים שיש בזה איסור תורה. וכמו שהוכחנו במישור מהתוס' (חולין לג). ושכן מוכח מהש"ס (סנהד' נט). והבאנו שכן מבואר בחקרי לב, ובמהר"ם שיק, ובשו"ת צפנת פענח. וכ"כ הגאון מהר"ש מוילנא בס' ידי משה שבס"ס הפרנס (דפ"ו ע"ג). וכן ראיתי להגאון אור שמח בספרו משך חכמה (ר"פ ויקהל) שכ', דכל היכא דכתיב יומת, משמע בידי שמים. וכדדרשינן במכילתא השור יסקל וגם בעליו יומת, ר"ל בדיני שמים. וה"נ מ"ש ומכה אדם יומת, י"ל דקאי על הריגת עובר, כדנפקא לן דב"נ נהרג על העוברים מדכתיב שופך דם האדם באדם. (סנהד' נז). וקמ"ל שישראל שהרג עובר נמסרה מיתתו לדיני שמים. וכמ"ש התוס' (סנהד' נט). ע"כ. וכ"כ בס' זכותיה דאברהם, הובא במשפטי עוזיאל חו"מ (דרי"א ע"ד), שהריגת העובר מחייבת את ההורגו במיתה בידי שמים, דלא גרע מהוצאת

ואפי' לרבנן דר"מ מודו הכא שחשש העיבור כבר נעשה לפנינו, ולכ"ע מותרת לשתות סם המפיל. כנלע"ד עכת"ד. והגאון מהר"ח פלאגי בשו"ת חיים ושלום ח"א (ס"ס מ) כ', שהגם שהחות יאיר (סי' לא) ומהר"י מאינו בשו"ת שפת הים (חאה"ע סי' יד) כ', שאסור לשתות סם להפיל העובר, מ"מ איסור זה אינו אלא מדרבנן, ואינו בכלל איסור שפ"ד, וכמ"ש הפו"ד בשם הרא"ם פ' משפטים ע"פ ואיש כי יכה כל נפש וכו'. וגם הרב בית יהודה ח"א סי' יד הכריח מהש"ס ופו' דליכא איסור מד"ת משום שפ"ד אלא איסורו הוי מדרבנן ולכן התיר שם למעוברת בימי הנקה לשתות סם המפיל וכו'. עכת"ד. ולפע"ד עד כאן לא כתב הבית יהודה דבהריגת עובר אין איסור אלא מדרבנן, אלא כשמפילה ע"י שתיית סם, דהו"ל כעין גרמא בעלמא. ומהר"י עייאש לשיטתיה בשו"ת בית יהודה ח"ב (סי' מז דקי"ט ע"ד), שכ', דהא דקי"ל באה"ע (סי' ה ס"ב) שהמשקה כוס עיקרין לאדם כדי לסרסו אסור ואין לוקין עליו, אין איסורו אלא מדרבנן, ואף על פי שכ' התוס' והרא"ש (שבת קי:). שאסור בזה בדשא"מ כשהוא פסיק רישיה, ואילו פ"ר בדרבנן קי"ל דשרי, וכמ"ש התה"ד. י"ל דדוקא בשבת דבעינן מלאכת מחשבת מחלקים בין פ"ר דאו' לדרבנן, אבל בשאר איסורין יש לאסור בפ"ר בכל גוונא. ע"ש. ושם הובאו דברי הגאון ר' מלאכי הכהן בעל יד מלאכי דס"ל ששתיית כוס עיקרין הנ"ל דאורייתא אלא שאין לוקין עליו. ע"ש. וכ"כ בס' נתיבות לשבת (סי' ה סק"ו), והוכיח כן ממ"ש הפוסקים לאסור זאת בדשא"מ אם הוא פ"ר, והרי כ' הת"ד דפ"ר בדרבנן שרי. ע"ש. אולם הר"א ממיץ בס' יראים (סי' שפא) כ' להדיא שהעיקור בסם הוא רק מדרבנן. וכ"כ המאירי (שבת קי:). וע' בשו"ת תורת חסד מלובלין (חאה"ע סי' לח). ובשו"ת פתחי שערים (סי' נט). ואכמ"ל. ולפ"ז יפה כ' הבית יהודה שאף שתיית סם להפלת העובר י"ל דהוי מדרבנן.

הוא עשייתה ומר אמר הכי הוא ואנן כיון דנקיטנן כחד מינייהו זו היא עיקר המצוה ומברכין עליה, ואפי' החולק מודה שאין זו ברכה לבטלה, כיון דלדעת החולק זו היא עיקר המצוה ושמור עיקר זה, שאם לא תאמר כן ברוב המצות לא נברך כיון דשכיח בהו פלוגתא דרבוותא.

שוב ראיתי שכתב כן בעל כפתור ופרח וכתב שהסכים ה"ר ברוך ז"ל ואף על גב דהמברך על אתרוג פסול או לולב פסול או ציצית פסול הוי ברכה לבטלה, שאני התם דהוי פסול לדעת העושה המצוה, אבל היכא דעושה המצוה כתיקנה לפי דעתו אעפ"י שיש חולק אין זו ברכה לבטלה. ולמד בעל הספר מהקדמה זו שהמתקן פירות שקנה אותם מן העכו"ם בארץ ישראל צריך לברך על תיקונם, כיון שנמצא הרבה פוסקים מחייבין פירות העכו"ם ולבי מהסס בקולא זו, וחוששני לברכה לבטלה, אלא עיקרן של דברים לפי דעתו שכל שנהגו ישראל כאחד מהפוסקים, או דהוי אתריה דמר העושה מצוה לדעת אותו מנהג חייב לברך שחזר הדבר כאלו הוא תורה ומי שירצה לעשות כנגד זה, לפי שרוצה להחמיר אין לו לברך דכיון שנהגו כאותו פוסק או כאתריה דמר חוזר הדבר אצלם כאלו אין בו מחלוקת כלל, הילכך כיון שהרמב"ם ז"ל פסק דפירות העכו"ם פטורין ונהגו כמותו ואתריה דמר הוא כל הבא להחמיר על עצמו ולתקן אותם אין לו לברך, וכן כל כיוצא בזה. אבל היכא דאין מנהג ולא אתריה דמר הוא ומקצתם עושים כדעת המיקל, ומקצתם כדעת המחמיר בזה וכיוצא בו צדקו דברי בעל הספר שיש לו לברך ואינה ברכה לבטלה. ע"כ. וחזר על כללו זה בכמה מקומות, והביאו בעין יצחק (קבלת הוראות מרן עמוד רצו סעיף סג) וכתב שם במקום שהמחלוקת במצוה ולא בברכה, ודעת מרן השלחן ערוך להכשיר את המצוה, יש אומרים דלא אמרינן ספק ברכות להקל נגד מרן השלחן ערוך. ולמעשה יש לצרף לזה

זרע לבטלה דחייב מיתה ביד"ש. (נדה יג). ע"ש. וכיו"ב כ' בשו"ת דברי יששכר (חח"מ סי' קסח), שהריגת העובר הויא איסורא דאורייתא, והוי כאילו שופך דמים. וכמ"ש בנדה (יג) שאף המוציא ז"ל כאילו שופך דמים. ע"ש. אלא דאי משום הא לא איריא וכו' ע"ש בכל זה באורך ביבי"א (שם).

ז. מ"מ למדנו דאיכא פלוגתא דרבוותא, האם הריגת עובר הוא איסור תורה או איסור דרבנן, ועי"ש באורך בכל דברי קודשו, ולפי זה לכאורה אפשר לומר בנד"ד דאיכא ספק ספיקא, שמא הלכה כאו"ז והרמ"א שאם עשה תשובה רשאי לשאת כפיו, ואת"ל כדעת הרמב"ם ומרן שאף בעשה תשובה אינו רשאי לשאת כפיו, שמא הריגת עובר חשיב איסור דרבנן ובכה"ג מרן יודה שרשאי לשאת כפיו, ואף שלא אמרינן ספק ספיקא בברכות, כבר כתב מו"ר מרן הראש"ל שליט"א בספרו עין יצחק (ח"ב עמוד שמא סל"ה) אף על פי שאין אנו עושים ספק ספיקא בברכות מכל מקום בברכה על מצוה שיש אומרים שהיא מן התורה, כמו ספירת העומר אפשר לברך על פי ספק ספיקא, וכן הדין גבי ברכת לישב בסוכה וברכת כהנים וברכה מעין שלש. ע"כ.

ח. ויש לצרף מ"ש בשו"ת רדב"ז (חלק א סימן רכט) וז"ל: כל מחלוקת שהוא בברכות עצמן יש לנו להקל כי שמא יוציא שם שמים לבטלה, אבל מחלוקת בעשיית המצוה צריך לברך שהרי לדעת אותו פוסק שפיר מקיים המצוה. תדע שהרי מצות תפילין יש בה מחלוקת, ולא ראינו מימינו מי שנמנע לברך עליהם, ואפי' שלדעת ר"ת התפילין של רש"י ז"ל פסולין, וכן לרש"י של ר"ת ז"ל פסולין לא ראינו לשום פוסק שיפקפק בברכה. וכן נהגו לברך על מקרא מגילה ביום אעפ"י שהר"ש חולק, ואין זה דומה לספק ברכות, ולא למחלוקת בברכות, דהתם עיקר הספק או המחלוקת בברכה, הילכך אזלינן לקולא, אבל בעיקר עשיית המצוה לא נחלקו, אלא מר אמר הכי

ידיכם דמים מלאו, ואין קטיגור נעשה סניגור, הראיה מהפסוק מבוארת בקיצור בדברי הט"ז (ס"ק לב) שכתב: דכתיב ובפרישכם כפיכם אעלים עיני מכם ידיכם דמים מלאו, וכתיב גם כי תרבו תפילה וכו' משמע דתשובה לא מהני.

וראיתי בקובץ 'נועם' (כרך כ עמ' קעא) במאמר של הרב יצחק גליקמן ביאור מדוע לפי הטעם שאין קטיגור נעשה סניגור יש להחמיר גם בשעשו תשובה, על פי דברי הגמרא במסכת ראש השנה (כז, א) שכהן גדול אינו נכנס ביום כיפורים לפני ולפנים בכגדי זהב בגלל שאין קטיגור נעשה סניגור, שמזכיר את עוון עגל הזהב. וכן שופר של פרה פסול לתקיעת שופר בראש השנה מטעם שאין קטיגור נעשה סניגור, והרי בני ישראל עשו תשובה על חטא העגל, כמבואר בדברי חז"ל במסכת עבודה זרה (ד, ב) לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה לרבים, ואם כן מוכח מכאן שלטעם שאין קטיגור נעשה סניגור אין מועילה תשובה.

למדים מדברי התוספות שכתבו שההורג נפש פסול לשאת את כפיו בברכת כהנים מטעם שאין קטיגור נעשה סניגור, ומדברי הב"ח שביאר בזה את שיטת הרמב"ם והשו"ע שנשיאת כפים נחשבת כעבודה לפני ולפנים, שהרי רק בעבודת פנים שייך הפסול מטעם שאין קטיגור נעשה סניגור. ולפי זה מובן פסקם של הרמב"ם והשו"ע שכהן שהרג לא ישא כפיו, אפילו אם הרג בשוגג ואפי' אם עשה על כך תשובה כי חשיבות נשיאת כפים כעבודת כהן גדול לפני ולפנים ובודאי שיש לדקדק שתעשה רק על ידי כהן הראוי לכך. גם בדברי הרמ"א שחלק על הכרעת השו"ע וכתב: ויש אומרים דאם עשה תשובה נושא כפיו ויש להקל על בעלי תשובה שלא לנעול דלת בפניהם, מתבאר שלא חלק על פסק השו"ע שאסר אפילו אם הרג בשוגג, ורק חלק על הכרעת השו"ע שאסר לכהן שעשה תשובה

סניף נוסף וכגון שיהיה במקום חזקת חיוב וכדו', דבאופן כזה במחלוקת במצוה ולא בברכה סמכינן על דעת מרן לברך. ע"כ. ואם כן אפשר לומר שהוא הדין הכא, דהמחלוקת במצוה האם כהן שהפיל עובר וחזר בתשובה רשאי לשאת כפיו, ושמא מרן מודה דבהפלת עובר הוי דרבנן ומועיל בו תשובה ורשאי לשאת כפיו, ואף שיש חולקים וס"ל שהוא איסור דאורייתא, בכה"ג לא אמרינן סב"ל.

ט. וראיתי שבספר רץ כצבי (ח"ב סי' כא) האריך מאוד בנד"ד ופרס היריעה כשמלה, ובאר בשם מה שהרמב"ם והשו"ע החמירו שאפילו אם הרג בשוגג לא ישא כפיו, ומדברי הבית יוסף משמע שכך היתה הגירסא בדברי הרמב"ם הגם שבנוסחאות שלפנינו אין בדברי הרמב"ם התייחסות לדין שוגג, וכפי שכתב הפרי מגדים (סימן קכח באשל אברהם אות נא) וז"ל והנה מה שכתב המחבר בשוגג וכתב שכן כתב הרמב"ם ז"ל בנוסחי דידן אין שם 'בשוגג', ובמהדורת הטור השלם העירו שבכת"י תימן ובדפוסים מנטובה וונציא מובאת תיבת 'בשוגג' גם בדברי הרמב"ם. על כל פנים מדברי הרמב"ם, והמחבר שפסקו שכהן שהרג אפילו בשוגג לא ישא את כפיו משמע שדין זה הוא איסור גמור, ולא רק חומרא בעלמא שכן אם הוא חומרא מדוע שיאסר בשוגג.

ובטעם הדבר מהיכן ידע הרמב"ם לאסור נשיאת כפים על כהן שהרג נפש אפילו עשה תשובה ואפילו הרג בשוגג אף שבדברי רבי יוחנן בגמרא לכאורה לא נאמרו במפורש דינים אלו מצאנו ביאורים אחדים: הב"ח (שם ד"ה כהן) מצא הוכחה מדברי רבי יוחנן שאמר "כל כהן שהרג" שלמד הרמב"ם שפירושו כל כהן ללא יוצא מהכלל אפילו בשוגג ואפילו עשה תשובה והוסיף הב"ח שגם מלשון הפסוק ממנו למד ר' יוחנן הלכה זו גם כי תרבו תפילה אינני שומע ידיכם דמים מלאו משמע שגם כי תרבו תפילה לפניו יתברך ולשוב בתשובה לומר הלא שוגג אנכי מכל מקום

לשאת כפיו וגם זה מבואר בטעמו כדי להקל על בעלי תשובה שלא לנעול דלת בפניהם.

י. ויש לדון האם גם הפלת עוברים נחשבת כרציחת נפש, והאם יהיה רשאי לשאת כפיו ובמג"א (סימן קכח ס"ק נג) כתב בשם המהרלב"ח (סימן קיז) והכנסת הגדולה (סימן קכח בהגהותיו לטור): "דחף אשה הרה והפילה נושא כפיו" אך יש לדון אולי דווקא אם דחף בשוגג ולא התכוון להפלה, יכול לשאת כפיו אך אם עשה כן בכוונה תחילה לא יכול לשאת כפיים, כמו כן לא נתברר בדברי המג"א באיזה חודש להריונה היתה אשה זאת, ובאיזה גיל היה העובר.

והנה פרשה מפורשת וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפלילים "ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש" (שמות כא, פסוקים כב - כג ומה שנאמר בפסוק זה נפש תחת נפש היינו חיוב מיתה, כדברי הגמרא בב"ק פד, א) ואף שמפשטות המקרא ואם אסון יהיה יש משמעות שהאסון בעוברים, וחיוב המיתה הוא על המפיל מבואר בדברי הגמרא (כבא קמא מב א) שהכתוב ואם אסון יהיה היינו הריגת האשה ואם כן מפרשה זו אין כל ראייה שיש חיוב מיתה בהריגת עובר.

מקור מפורש לאיסור הריגת עוברים בבן נח איתא במסכת סנהדרין (נז, ב) אשכח ר' יעקב בר אחא דהוי כתיב בספר אגדתא דבי רב, בן נח נהרג בדיין אחד ובעד אחד, משום רבי ישמעאל אמרו אף על העוברין, מאי טעמא דרבי ישמעאל דכתיב (בראשית ט, ו) "שופך דם האדם באדם דמו ישפך" איזהו אדם שהוא באדם הוי אומר זה עובר שבמעיי אמו. ומאחר ולבן נח יש איסור להרוג עוברים וחיוב מיתה נלמד מכך שגם לישראל יש איסור, כדברי הגמרא במסכת סנהדרין (נט, א) ליכא מידעם דלישראל שרי ולבני נח אסור, וכתבו התוספות (שם ד"ה ליכא) וז"ל: ועל העוברים דעובד כוכבים

חייב וישראל פטור, אף על גב דפטור מכל מקום לא שרי. אמנם התוספות כתבו שהריגת עוברים אינה מותרת לישראל, אך לא כתבו מה המקור לאיסור ומה חומרתו.

יא. ובאמת במסכת נדה מצאנו בדברי התוספות (מד א ד"ה איהו) שיש אופנים בהם אין איסור בהריגת העובר וז"ל בתוך דבריהם ומיהא בן יום אחד ההורגו חייב דקתני אבל עובר לא, היינו אפילו נהרגה או ישבה על המשבר עד שיצא ראשו ורובו כדתנן במסכת אהלות (פ"ז, מ"ו) אשה המקשה לילד חותך אבר אבר יצא ראשו אין דוחין נפש מפני נפש דהיינו ההורג עובר אינו חייב ואפילו אם אמו נהרגה או שישבה על המשבר עד שיצא ראשו ורובו. אולם כתבו התוספות ומיהו אפשר דדוקא היכא דאמו חיה לא מיחייב ההורגו עד שיצא ראשו, שתלוי קצת בחיות אמו, אבל היכא דמתה חייב משום דכמונח בקופסא דמי, ולפי זה יוצא שאיסור הריגת עובר הוא דוקא אם מתה אמו, שאז מחמת שחיותו תלוייה רק בעצמו נחשב כחי, ולכן כל ההורגו חייב אך כל זמן שאמו חיה וחיותו תלוייה באמו אינו חייב. ומסיימים התוספות: ואם תאמר אם תמצוי לומר דמותר להורגו בבטן אפילו מתה אמו ולא הוי מונח בקופסא, אמאי מחללין עליו את השבת שמביאין סכין דרך רשות הרבים לקרוע האם כדמוכח בפרק קמא דערכין (דף ז א - ב) ויש לומר דמכל מקום משום פקוח נפש מחללין עליו את השבת, אע"ג דמותר להרגו דהא גוסס בידי אדם ההורגו פטור כדאמר בפרק הנשרפין דרוב גוססין למיתה ומחללין עליו את השבת, כדאמר בפרק בתרא דיומא (דף פג ע"א) דאין מהלכין בפקוח נפש אחר הרוב.

ומבואר בדברי התוספות קולא וחומרא א. קולא: אין איסור הריגת עובר הנמצא במעי אמו כל זמן שאמו חיה וקיימת. ב. חומרא: אם אמו מתה מחמת הריגה ההורגו חייב מיתה. ג. באופן שהאם מתה בשעת הלידה

מחמת הלידה, יש ללמוד מדברי התוספות שכתבו היינו נמי כשנהרגה, אי נמי כגון שמתה אמו מחמת לידה דכיון דעקר הולד לצאת אז לא מיית, שגם אם מתה האם מחמת לידה נחשב העובר חי, כיון שכבר עקר לצאת ולכן חייב מיתה על הריגתו.

יב. והחיות יאיר (סי' לא) דן בדברי תוס' אלו וסכם, ואם כן לפי מה שכתבתי היה היתר גמור שאלתך אשר שאלת מדין תורה, לולי המנהג הפשוט בינינו וביניהם מפני גדר פרצות הפריצות והזונים אחריהם. ע"כ. בהמשך דבריו שם מסיק החוות יאיר לאסור ההפלה מטעם אחר. נמצא לפי החוות יאיר שדעת התוספות בנדה היא שאין איסור בהריגת עובר איסור משום הריגת נפש ומותר להורגו כל זמן שלא עקר לצאת ממעי אמו ואם עקר לצאת פטור אבל אסור, גם בדברי שו"ת הרדב"ז (ח"ב סימן תרצה) נשאל בענין הפלת עוברים "אשר מעשים בכל יום במצרים בנשים שמתות מחמת לידה והולד מפרפר בבטנה והנשים מכות על בטנה לקרב את מיתתו האם יש בזה משום חשש נטילת נשמה. ואם הוא שבת אם יש בזה משום חשש חילול שבת ופסק הרדב"ז: וודאי ראוי לגעור בנשים העושות ככה משום דמחזי כעין רציחה, וכל שכן בשבת וכמה וכמה פעמים הפצרנו בהם שיקרעו את בטנה להוציא שבוודאי מותר, אבל אין בדבר לא משום רציחה ולא משום איסור שבת שהרי אפילו נולד ממש כתב הרב ז"ל הרמב"ם (בפרק ב' מהלכות רוצח ושמירת נפש) שאם לא כלו לו חדשיו הרי הוא כנפל עד שיהיו לו שלושים ואין ההורגו נהרג עליו, ומה ששינונו בפרק יוצא דופן נדה (מב, א) תינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל וההורגו חייב, התם בשכלו לו חדשיו שיצא מתורת נפל או בשנגמרו שער וציפרניו, אבל לענין רציחה פשיטא שאין נהרג על העובר כיון שלא יצא לאויר העולם, והא דמחללין עליו את השבת משום דספק הוא ומספיקא דנפשות מחללין עליו את השבת,

אבל מספיקא לא קטלינן, ומוסיף הרדב"ז שאין לומר שיחשב לספק הריגת נפש להרוג את העובר, משום שעדיין לא יצא לאויר העולם ולא היה לו חזקת חיות, ולכן ההורגו לא פגע בספק נפשות. נמצאנו למדים לשיטת התוספות במסכת נדה על פי הבנת החוות יאיר, וכן לדברי הרדב"ז בנידון שאלתנו אשר האם חיה רופא כהן המפיל עוברים יוכל לשאת את כפיו, מאחר ואין בזה איסור הריגת נפש ולאחר שמתה האם, לדעת החוות יאיר יש בזה איסור רציחה ולא יוכל לשאת את כפיו, ולדעת הרדב"ז אין בדבר איסור אלא משום שנראה כעין רציחה וכנראה יוכל לשאת את כפיו.

אולם בספר ברכת אהרון על ברכות (פרק חמישי מאמר רפז) הוכיח מתוס' בסנהדרין (פ, ב ד"ה עובר ירך אמו) ע"פ המשנה בערכין (ז). שאסור להרוג עובר אם אינו חייב מיתה.

אולם גם בעיקר דברי התוספות בנדה שם, הגם שרבים מרבתינו האחרונים הבינו את דברי התוספות כפשוטם שאין איסור בהריגת עוברים, הלוא הם המהרי"ץ חיות בחידושי למסכת נדה (שם), בספר מלאכת שלמה להג"ר שלמה הכהן מוילנא בחדושי מסכת נדה שם, שו"ת עטרת חכמים מהגאון בעל ברוך טעם (אבן העזר סימן א) וכן הצפנת פענח (חלק א סימן נט).

אולם רבים אחרים למדו את דברי התוספות באופנים אחרים, ומסקנתם לדינא שונה בשו"ת בית שלמה (חו"מ סימן קלב) והגאון רבי חיים עוזר בשו"ת אחיעזר (חלק ג סימן סה אות יד) כתבו שדברי התוספות בנדה הם כ'שיטה אחת' שאין ההלכה כמותה. מכיון שבסוגיית הגמרא בסנהדרין (נו, ב) מבואר שר' ישמעאל הוא הסובר שבן נח מוזהר על העוברים אולם חכמים חולקים, ולדעתם כלל אינו מוזהר, ומכיון שכפי שהובא לעיל מדברי התוספות בסנהדרין ההכרח שישראל אסור בהריגת עוברים הוא בגלל שבן נח נהרג על העוברים,

ולכא מידעם שבן נח אסור וישראל שרי, אבל לדעת חכמים שאין בן נח נהרג על העוברים גם לישראל אין כל ראייה שאסור בהריגת עוברים ואם כן דברי התוספות בנדה נאמרו לשיטת חכמים, שאין בן נח נהרג על העוברים ולכן כתבו שישראל מותר בהריגת עוברים, אולם מכיון שההלכה כר' ישמעאל שבן נח נהרג על העוברים נמצא שדברי התוספות בנדה שהתירו להרוג עובר אינם אליבא דהלכתא.

בשו"ת משפטי עוזיאל (ח"מ חלק ג סימן מו) סייג את ההיתר המבואר בתוספות רק למקום שיש סכנה לאם כגון אם היא מקשה לילד, אז לכו"ע מותר להרוג העובר אבל במקום שאין סכנה לאם, גם התוספות מודו שאסור להרוג העובר. אולם דברים אלו צ"ע, שהרי התוספות בנדה הקשו: וא"ת אם תמצא לומר דמותר להורגו בבטן אפילו מתה אמו ולא הוי כמונח בקופסא, אמאי מחללין עליו את השבת שמביאין סכין דרך רשות הרבים לקרוע האם. ומפורש בדבריהם 'שמותר להרגו' גם במצב 'שמתה אמו' וכמובן לא שייך בה אז סכנה. אחרונים אחרים כתבו שיש בדברי התוספות אי דיוק כדברי היעב"ץ בהגהותיו למסכת (נדה מ"ד ע"ב) שכתב על דברי התוס' מותר להרגו וז"ל: אינו מדויק דמאן הוא דשרי להרוג את העובר בלי טעם, אע"ג דאין נהרג עליו. (ועייין גם בשאלת יעב"ץ סימן מג) גם החוות יאיר הנ"ל כתב בתוך דבריו שלא מסתבר שיהיה מותר להרוג עובר, ומצד שני שיהיה מותר לחלל עליו שבת והוסיף, שאע"פ שמדברי התוספות בנדה בקושייתם לא משמע כן, ודאי לא דקו בלשון וכדמוכח כתירוצם הרי שגם החוות יאיר כתב שהתוספות לא דקו בלשון.

ראייה נוספת לכך שיש איסור בהריגת עוברים הביא בספר תורת חסד (חלק אבן העזר, סימן מב אות כט) מדברי הגמרא ביבמות (מב, א - ב) שהטעם שלא ישא אדם מעוברת חבירו הוא 'משום דחסה', ופרש"י שממעכו בשעת תשמיש

דחסה לשון לחץ, ומקשה הגמרא: אי הכי דידיה נמי, כלומר יהיה כל אדם אסור לשמש עם אשתו מעוברת משום דחסה, ומתרצת הגמרא דידיה חיים עילויה דהיינו על עובר שלו יחוס שלא למעכו, ועל כך מקשה הגמרא הכא נמי חיים עילויה, רצה לומר, גם על עובר חבירו נוכל לומר שחס, וכמו שמפרש רש"י שם שאין אדם מתכוין להרוג את הנפש. הרי מפורש בדברי רש"י שיש איסור בהריגת עובר ולכן סמוכים ובטוחים שלא ידחוס עובר, כי נחשב בזה להורג את הנפש. אולם בשו"ת יביע אומר (חלק ד אבן העזר סימן א) דחה את ראיית התורת חסד על פי דברי השואל ומשיב (מהדורא תנינא חלק ג סימן מא) שהקשה על ההוה אמינא שהיתה לגמרא לאסור לשאת מעוברת חבירו משום דחסה, מה החשש שמא יהרוג את העובר על ידי תשמיש הרי ישראל כלל אינם מוזהרים על הריגת עוברים, וביאר השואל ומשיב שיש הבדל מהותי בין מקרה פרטי לבין מקרה כללי של תקנת חז"ל, ואף שבכל נידון של הריגת עובר ההורגו פטור, כאשר באו לתקן תקנה כללית כגון לאסור לשאת מעוברת חבירו חששו חז"ל שמא על ידי הדחסה ימות העובר, ולפי זה דחה בשו"ת יביע אומר את ראיית התורת חסד שאין ללמוד מהסוגיא ביבמות שיש איסור בהריגת עוברים כי בתקנה כללית חז"ל חששו יותר לתקנת העובר. וע"ש מה שהקשה ברץ כצבי. ועכ"פ יוצא שלסוברים שיש איסור רציחה בעוברים לא יוכל לשאת כפיו, אולם עדיין יש לומר בדברי רבי יוחנן כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו, אף שאיסור עושה המפיל עובר מ"מ עובר לאו נפש הוא. וכ"כ בברכת אהרון הנ"ל.

יג. וטעמי איסור הפלת עוברים הביא ברץ כצבי (שם) יב טעמים. א. רא"ם בפירושו לתורה (שמות כא, כב-כג) כתב הולדות הם עדיין בחזקת נפלים, ולכן אין ההורג עובר חייב מיתה, משמע דחיובו משום רציחה, ב. בזה"ק (שמות

ולשיטות אלו נראה לכאורה שאין לאסור לכהן לשאת כפיו לפי שלא הרג נפש. בסמ"ע (ח"מ ס' תכ"ה ס"ק ח) כתב "כל זמן שלא יצא לאויר העולם אין שם נפש עליו", ובדברי הסמ"ע הללו נתווכחו גדולי עולם הנודע ביהודה והגאון רבי ישעיה פיק (בעל הגהות מסורת הש"ס), ודבריהם נמצאים בשו"ת נודע ביהודה (תנינא ח"מ סימן נט) ע"ש.

טו. ובהכרעת פוסקי זמננו כתב האגרות משה (ח"מ ח"ב ס' סט) שאסור בדין רציחה ממש כל עובר (אפילו בעוברים שנמצאו חולים במחלת הטי-זקס), וכ"כ התשובות והנהגות (ח"ב ח"מ ס' תשלו, תשלד, תשלא) אולם בציץ אליעזר (חלק יג סימן קב) כתב אחר עיון בדבר בכובד ראש להתיר להפסיק הריון בעוברים חולים במחלת הטי-זקס עד שבעה חודשים לפי שהוא איסור דרבנן ובמקום חולי יש מקום להתיר, והתווכחו בניהם האג"מ והציץ אליעזר ע"ש באורך. והמחלוקת ביניהם היא גם לגבי דילול עוברים האם מותר להמית בידים עוברים כדי להציל את חייהם של הנותרים. והציץ אליעזר התיר דהאיסור רק על מי שיש לו שם של נפש, משא"כ עובר שאין לו שם של נפש.

טז. כמו כן בענין מסייע להפלה בספר מנחת שלמה (ח"ג סימן קג סע' ד) דן הגרש"ז אויערבך אם מותר משום הפסד ממון לסייע בהפלת עובר בדבר שאלתו אם רופא מרדים חייב לאבד פרנסתו, כדי לא לסייע בהפלה כאשר אין מדובר בהפלה לצורך פיקוח נפש של האם או לכל הפחות ספק פיקוח נפש ופסק הגרש"ז: הנה לסוברים שגם ישראל ההורג עובר חשוב רוצח כמו בן נח אלא שישראל אין נהרג על כך, והיינו כהכרעת האגרות משה על סמך דברי הראשונים והאחרונים נמצא שהמרדים הוא ממש שותף להאשה, והרופא הרודפים להרוג נפש מישראל שזה חמור מאד, ואפילו אי נימא שאינו חייב להפסיד ממון בשביל הצלתו, מכל מקום יתכן שבחומש מנכסיו שפיר חייב אפילו להפסיד, בכדי להציל

ג, ב) מבואר הטעם דסותר בנינא דקב"ה ואומנתא דילה וכו' וטוב לו שלא נברא. ג. בשו"ת חוות יאיר (שם) ק"ו מאיסור השחתת זרע, ד. המהרי"ט (ח"א ס' צז) משום איסור חבלה. ה. בשו"ת בית שמה (ח"ב ס' קלב) משום איסור להכניס עצמו לסכנה דהמפלת בחזקת סכנה, ובלבושי מרדכי (מהדו"ת יו"ד ס' פז) דחאו דדוקא כשנעשה ע"י רעב או חבטה משא"כ ע"י רופאים ותרופות אין סכנה. ו. המהרי"ט (ח"א ס' צט) משום הפסד ממון הבעל. ז. בספר נשמת אברהם (ס' תכה ס"ב אות א) בשם הגרש"ז אוירבך ע"פ התוס' בב"ב (קמב. ד"ה בן) שזוכה העובר בירושה אף אם סופו להיות נפל, וכמו שאסור לגזול ממנו כ"ש שאסור לגזול ממנו את חייו. ח. הרב משה הרש"ל (ספר הזכרון להגר"י ארהמסקי עמוד שלה ואילך) לפי שמונע מהעובר לקיים שבתות ומצוות בעתיד, והרי אמרו חלל עליו שבת אחת שישמור שבתות הרבה. ט. הרב מן צוויג בספרו אהל משה (חלק ג' עמ' מט) משום חילול ה' שהרי אפילו הנוצרים מתנגדים. י. בשו"ת בנין דוד (ס' מז או ג) ובשו"ת משפטי עוזיאל (ח"ג ח"מ ס' מ"ו) משום ביטול מצות פריה ורביה ומיעוט הדמות. יא. בשו"ת חוות יאיר (הנ"ל) לגדור הפריצות. יב. בשו"ת שרידי אש (ח"ג ס' קכו) משום איסור שאין אנו יודעים מהו, ולא משום שפיקוח דמים.

יד. ונחלקו הפוסקים מהי הגדרתו של העובר, האם העובר מוגדר כנפש או לא. א. בשיטה מקובצת (ערכין ז. אות ה) הביא בשם הרא"ש חשיב ספק פיקוח נפשות, כלומר שהלרא"ש מוגדר כספק נפש. וכ"כ האגודה (שם ס' ו). ב. המהר"ם ש"י"ק (יו"ד סימן קנה) מהותו של העובר הוא שנחשב כמקצת נפש' והאיסור להורגו הוא מאביזרייהו דאיסור רציחה ולא איסור רציחה עצמו. ג. חידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם (הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א הלכה ח-ט) חשיב כנפש שאינה גמורה. ד. מדרש לקח טוב (שמות כא, כב) נפש שאינה ידועה.

את העובר השבוי ביד האשה והמנתח מיד שוביו, ואם כן כל שכן בהפסד של פיטורין מעבודה דיתכן שאין זה ממש בגדר של הפסד [דאולי ימצא עבודה אחרת או במקום אחר], ולכן אף שאין המרדים יכול להצילו אבל מכל מקום יש לחשוש שהוא מסייע להריגת עובר. ונראה להביא מקור לדבריו מדברי התרגום יונתן בן עוזיאל על הכתוב לא תרצח (שמות כ יג) שפירש "עמי בני ישראל לא תהווין קטלין לא חברין ולא שותפין עם קטולין ולא יתחמי בכנישתהוון דישאל עם קטולין ולא יקומון בניכון מן בתרכון למהוי עם קטולין". כלומר לפי דברי התרגום יונתן נכלל באיסור לא תרצח השתתפות עם קטולין ולא רק רציחה בפועל.

יז. והנה השדי חמד (מערכת האלף כלל נב) הביא את דברי המהר"ח פלאג"י בשם בעל הבית יהודה חלק אהע"ז סימן יד שאיסור הפלה אינה אלא מדרבנן, וכתב השדי חמד שדברי הבית יהודה הם רק באשה המפילה על ידי ששותה סם המשלשל ועל ידי זה מפילה את עובריה ולכן האיסור הוא מדרבנן, מכיון שנעשה בגרמא אבל בהורג במעשה גמור בידים אפשר שיודה הבית יהודה שאיסורו מהתורה עת"ד, ומבואר בדבריו שהפלה באופן עקיף דוגמת סם המשלשל או כל תרופה הגורמת להפלה אינה חמורה כהפלה בידיים.

ומעתה יש לדון האם רופא הנותן מרשם לתרופה הגורמת להפלה נחשב כמסייע באופן ישיר להפלה או רק באופן עקיף על ידי גרמא ומסתבר שהדבר נחשב כמשתתף עם האשה בהפלה ונכלל בדברי התרגום יונתן שיש איסור להשתתף עם רוצחים וכמו כן מסתבר לפי זה שגם אח כהן המסייע לרופא בשעת ההפלה נכלל בדברי התרגום יונתן שיש איסור להשתתף עם רוצחים.

ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"מ ח"ב סימן תשלח) דן האם מותר לרופא יהודי לתת לגויה כדורים

שיגרמו לה להפיל את עובריה וכפי שנתבאר לעיל, איסור רציחת עוברים חמור בגוי יותר מאשר בישראל, ובגוי חייב מיתה, וכתב שמוטר רק אם העובר אינו בן ארבעים יום מכיון שנחלקו הפוסקים אם גם קודם ארבעים יום יש איסור רציחה על העובר ולכן באופן זה אין הרופא עובר על לפני עור לא תתן מכשול כאשר נותן את הכדורים, והוסיף שכל זה רק אם הדבר מותר על פי חוקי הממשלה, ובדרום אפריקה החוק אוסר הפלה גם לפני מלאות ארבעים יום, אך לאחר ארבעים יום פסק לפי דין תורה אסור והוא חייב מיתה וכנ"ל, ואפילו במקום סכנה לאם כיון שאין פיקוח נפש לנכרי וכו', וראוי לרופא יהודי להחמיר ולא לחתום ולהכשיל בהפלה אלא אם בלאו הכי חותמים רופאים נכרים ואז אינו אלא מסייע שאין בו ממש, ואחרי זה לבצע הפלה יש לדון אם נקרא גברא קטילא, כיון שלפי דיניהם הלוא בחתימת הרופאים כבר בר קטלא הוא כמו בא במחלת ואין עלינו איסור, או כיון שזה שלא כדין אין היתר, וראוי להתחמק ובפרט כשיש רופא נכרי מוכן לכך.

עוד בענין סיוע להפלה נשאל הגרש"ז אויערבאך מנחת שלמה (שם) בענין רופא המבצע בדיקות אולטרה סאונד נשים מעוברות ויודע שאם יבחין במום אצל העובר וישלח את תוצאות הבדיקה אל הרופא המטפל יבצע הלה הפלה גם באופן שאין לזה היתר הלכתי ופסק בזה הגרש"ז: "דבר זה הוא רק בגדר ספק ולא ודאי שיבצעו הפלה על פיו, אבל מכל מקום יש לחשוש שהוא מסייע להריגת עובר ומכל מקום אינו חייב להפסיד פרנסתו בשביל כך".

ולאור האמור לדעת האג"מ (לעיל) כהן שבצע הפלות אין לו לשאת כפים ולדעת מרן אף אם חזר בתשובה דחשיב הרג את הנפש, אולם לדעת הציץ אליעזר (לעיל) רשאי לשאת כפיו לפי שעובר לא נקרא נפש, וברופא מרדים או מסייע נראה לכו"ע דיכול לשא כפיו דיותר

נעשה סניגור. ע"כ. והובא כל זה באורך
וברוחב בספר רץ כצבי ע"ש.

יח. אמנם יש לומר כאמור שכל זה דוקא
כשלא חזר בתשובה, אולם ככהן שבצע הפלות
בעוה"ר וכעת חזר בתשובה שלימה, יש מקום
להתיר לו לשאת כפים, בצירוף הדעות שעובר
לא חשיב נפש, דהוי ס"ס בברכות במקום
שהמצוה היא מן התורה, ועוד שהספק במצוה
ולא בברכה, ובפרט שיש לצרף שפעמים הדבר
נעשה בהיתר כגון מתוך סכנה לאם דחשיב
רודף, או קודם ארבעים יום, או על פי המתירים
במקום סכנה לעובר או חולי לאם, וכן ע"י
כדורים דחשיב כגרמא, ולא הורג ממש וכיו"ב.
וכן הסכים לזה הרב הגאון נפתלי אברג'ל
שליט"א רבה של קהילת מנין אברכים בנוה
יעקב ומרבני ישיבת הר"ן ועוד, לאחר
שהתייעץ בענין עם עוד כמה מורי הוראה
מובהקים ומפורסמים, וציין בשמו שמ"מ יש
לכהן לזכור שאסור לו לעסוק בהפלות גם
כאלו המותרות על פי הלכה, וכגון שהאשה
בסכנה וכדומה, משום שאסור לו להטמא
למת. ע"כ. והביא כן בשמו הרה"ג ירוחם
ארלנגר שליט"א מרבני אתר דין, והביאו ש"א
שאינן לפסול כהן שהפיל עוברים במזיד מלשאת
את כפיו משום שאין זה הורג נפש, ושכ"כ
להתיר בתשובות החדשות מכתב יד שיו"ל
ע"י עט סופר (סי' כב).

מסתבר שאין להחשיבו כהורג את הנפש, אלא
לכל היותר מסייע להרוג את הנפש שאין זה
בכלל דברי רבי יוחנן בגמרא בברכות.

וכתב הרב יצחק גליקמן במאמרו בקובץ נועם
(ח"כ עמוד קפו): נראה שרופא כהן המבצע הפלות
מלאכותיות מבלי לשאול רב מובהק בהוראה
אם יש לזה היתר על פי הלכה הוא בכלל
שופך דמים, ואיננו ראוי לנשיאת כפים ואין
לדמות זה למה שהביא במג"א בשם הרלב"ח
שאם דחף אשה הרה והפילה כשר לנשיאת
כפים משום שאין חיוב מיתה על עוברים, כי
שם שאני שהוא בלי כוונה להרוג את העובר,
ובאקראי בעלמא ובאופן כזה אינו נפסל
לנשיאת כפים, אבל רופא שקוטל נפשות
מישראל במזיד ובקביעות בעד בצע כסף עליו,
ועל כיוצא נאמר (ישעיה א' 10) ידיכם דמים
מלאו, ומי שמבצע פשע משולש כלפי הקב"ה
שחפץ בישובו של עולם כלפי נפש העובר
והצאצאים העתידיים להולד ממנו וכלפי עם
ישראל שזקוק לברכה (שמות א' יב) כן ירבה וכן
יפרוץ אינו זכאי לברך את ישראל בברכה
המשולשת של ברכת כהנים שבכללה גם רבוי
בנים, כמו שאמרו חז"ל במדרש רבה (במדבר
יא, ה) יברכך ה' בבנים וישמרך בבנות ונשיאת
כפים של כהן שבידים שלו מכניס מארה ר"ל
בבית ישראל הדין נותן שהוא בכלל אין קטיגור

סימן קלא

(שו"ע אורח חיים סי' תקנ"א)

תשובה:

אין לנהוג מנהגי אבלות בשבתות של בין המצרים
כלל, אמנם קהילות שיש להם לחן מיוחד להפטיר
את תלתא דפורענותא, בניגון מיוחד שאינו של
קינה או של מגילת איכה, רשאים להמשיך במנהגם.

שאלה:

נשאלתי בענין לחן ההפטרות של תלתא
דפורענותא שנהגו יוצאי צפון אפריקה להפטירם
בניגון מיוחד לתלתא דפורענותא, האם רשאים
להמשיך במנהגם.

כתב שבשבת חזון אפילו אם יש בבית הכנסת מי שיודע להפטיר אלא שאינו יודע לקונן כראוי בהפטרה, מותר למי שיודע לעלות למפטיר אפילו אם עלה כבר. ע"כ, ונראה מתוך דברי הריב"ש שכך היה מנהגם, והובא בחזו"ע (שם עמוד קנה) וכתב מכל מקום מנהג א"י ומצרים שהביא מרן החיד"א הוא המנהג הנכון, אמנם כבר אמרנו שניגון שרגילים בתלתא דפורענותא אינו ניגון של קינה אלא ניגון מיוחד ולימים אלו, ויש שמרגישים בו שהוא ניגון שמח.

ובהנהגות הבבא סאלי (ישראל סבא קדישא) בענין ניגון ההפטרות של תלתא דפורענותא, מובא שבבא סאלי זיע"א לא נהג לשנות הניגון, ומנע מאחד שרצה לנגן כן, וכן אמר לי נכדו רבי אברהם יהודיוף שליט"א, אמנם כבר אמר לי שבבא סאלי זיע"א היה מיוחד בהנהגתו בזה ולא ללמד על הכלל יצא.

אמנם אח"כ בררתי אצל האדמו"ר רבי פנחס אביחצירא שליט"א ואמר לי שאביו האדמו"ר רבי אלעזר זצ"ל הקפיד לומר הפטרת חזון [לע"נ אמו ע"ה] בניגון איכה, וכן ההנהגה בבית הכנסת אצלם שמי שיודע להפטיר בניגון של תלתא דפורענותא עולה ואומרם בלחן זה, וכששאלתי אותו על מנהג בבא סאלי בזה, אמר לי בזה"ל: 'כל אחד אומר משהו אחר... בשם בבא סאלי זיע"א'.

וכמו כן נכנסתי אצל האדמו"ר רבי ברוך שליט"א שהוא המקור המוסמך ביותר להעיד על אביו הקדוש סידנא בבא סאלי זיע"א ואמר לי שאביו הקדוש היה מקפיד לומר את הפטרות של תלתא דפורענותא דוקא בלחן המיוחד שלהם ולא בלחן הרגיל, וכן הם מקפידים אצלם כיום, וכששאלתי אותו על הכתוב בספר השיב 'וכי הם היו עמנו בתפיללתא...'

ולעצם הדין, כבר כתבו בזה בספר עטרת אבות (ח"ב עמוד שלט) ובספר דברי שלום ואמת (ח"ד עמוד 29) שכן מבוואר במאירי במגן אבות

מרן מופת הדור זיע"א בחזו"ע ארבע תעניות (עמודים קנה - קנו) כתב בשם החיד"א בברכ"י (ס' תקנא סק"ב) מנהג ארץ ישראל שלא לומר בשבת חזון שום קינה, כמו שכתוב בסידורים. וכן הוא מנהג מצרים וכרכים ועיירות גדולות שבתוגרמה, דאפילו בט' באב שחל בשבת מעלה על שלחנו בשרא שמנה אפתורא דמשלם, לעשות יקר ביומא דשבתא. ומי שם פה לבכות ואב"ל הביא גם הוא כאשר קונין, ומה גם בפרהסיא קבל עם ביום שבת קדש, הא ודאי ראוי לבטל מנהג זה ולכבוד השבת ע"כ, וציין שם שכ"כ בשו"ת עמק יהושע (ח"ג חא"ח ס' יח אות ב) שלא נכון להפטיר בניגון איכה. ע"ש.

אלא שיש לחלק בין ניגון לבין אמירת קינה, שהמנהג הוא לומר רק בניגון מיוחד, והוא ניגון מיוחד לשלשת שבועות אלו, ואינו בניגון של קינה או מגילת איכה, וכן אמר לי ידידי פנחס דנינו הי"ו בשם הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א, שהניגון שנהגו להפטיר את תלתא דפורענותא הוא ניגון שמתאים לאוירת ימים אלו, והוא ניגון מרגש, אבל אינו מעורר לבכיה, וזכור לי שלפני שנים דברתי עם הגאון רבי יעקב יוסף זצ"ל בנו של מרן זיע"א, ואמרתי לו שניגון ההפטרה שנהגו בתלתא דפורענותא אינו שונה ממה שיש לירושלמים מקאמים שהם עצובים קצת, כגון צבא וכורד חוסייני וכיוצ"ב, ויש שבתות שהם מנגנים בהם כגון חיי שרה וכיו"ב.

וזכור לי, כשקניתי מהגר"ש משאש זצ"ל את ספריו שאלתי על ניגון זה, והשמיע לי שני ניגונים האחד מה שנהוג ברוב המקומות, וניגון נוסף כמו קינה, ויש נוהגים לנגן בו בשבת חזון דוקא, ואח"כ ספרתי להראש"ל הגר"מ אליהו זצ"ל מה שאמר הגר"ש משאש והנהן לי בראשו.

וכעת ראיתי בהלכה ברורה ח"ז (בחלק השו"ת אוצרות יוסף עמוד מג) שציין שהריב"ש (סימן קיב)

קוראים גם בנוסח הזה, כמו שכתב הרמב"ם שם שנהנו לקרוא שלש הפטרות אלו שהם דברי תוכחות, ולכן מנגנים בזה ניגון של קינה אבל אין נוהגין בזה מנהגי צער אלא מנהגי תוכחה, ולכן נראה שעל זה לא העיר החיד"א כלום, וכן בקינות אבותינו לתשעה באב שם כתב ליישב, דהנה ידוע כי קינה הוא חיבור שנתחבר על ידי משורר על מאורע כלשהו אך הוא לא בהכרח אף חיבר את הלחן של אותה הקינה, ויוצא אפוא שהאיסור הוא לקרוא את הקינה עצמה, אבל לא את הנעימה, ואף אם נאמר שגם השמעת הנעימה אסורה כיון שהיא מזכירה את הקינה עצמה, מכל מקום הניגון של הפטרות אלו אינו לקוח מהקינות של תשעה באב, כי אלו נעימות פשוטות של אמירת תוכחות. ע"כ.

גם בעל "עלי הדס - מנהגי תונס" כותב (עמוד 618) "ויש להוסיף שהניגון שלנו באותן שלש הפטרות אינו לא ניגון איכה ולא ניגון קינה אלא ניגון מיוחד מותאם ביחוד לאותן שלש הפטרות מלא הכנעה וגעגועים, ובכהאי גוונא אתי שפיר לכולי עלמא". ובפרט שהניגון אינו קינה, הוא רק לחן, ורובם אומרים לא במנגינת איכה או קינות ואינו דומה כלל ללחנים של תשעה באב, אלא הוא רק לחן מיוחד לזמנים אלו, ומרגש מאוד ובכלל עונג שבת לעורר את הקהל להאזין לתוכן ההפטרה, שזה המטרה שלא מפטירים בהפטרות פנחס אלא בתלתא דפורענותא, ולא כמו שכתבו בשער המפקד ונהר מצרים עיי"ש בדבריהם.

ובריב"ש, ומדובר בניגון נשגב שמרעיד את הלב ומטרתו לעורר בתשובה ולא להביא לידי בכי, גם הרה"ג שלמה דיין יצ"ו כתב בספר עטרת שלמה (סי' יג עמ' קכה) "אין זה קינה או תמרור של קינה או של מגילת איכה" הוא גם מספר כי חקר אצל יראים ושלמים מאנשי קהל קדוש צפרו יע"א, ואמרו לי שמעולם לא נתבטל המנהג הזה בעירם ושכן היו נוהגים לקרות הפטרת חזון "בתמרור המיוחד" (שם עמ' קכד), ולכן הוא תמה על כמוהר"ר יהושע מאמאן זצ"ל יליד צפרו שכינה את המנהג מנהג של 'עמי הארץ'. ויש לחלק בין הקינות שמוסיפין והם לא מסדר התפלה, לבין התמרור שעושים על דברי התוכחות שבהפטרה, דהלא כוונת רבותינו באלו ההפטרות לעורר הלבבות ויפלו הכליות בדברי תוכחות, ואדרבה, התמרור המיוחד להם יעורר הלב למאי דקאמר, ואף על פי שדברי הכתובים בעצמם קורע הלב לבית חללו, בכל זאת לאו כולי עלמא גמיר וסביר מאי קאמר, וגם אם גמיר, לא כל כך נותנין את לבם למה שאומרים אם יקראו כדרך שקוראים בכל השנה, ומה התועלת בהפטרות אלו אם לא נפיק מינייהו המטרה והתועלת שעליהם נתקנו, ומה בכך אם התמרור יעורר הנפש מעומק מסתרי הלב הלא זוהי מטרת התוכחות גופא עכת"ד, וכן בספר מגן אבות (עמוד רסח בהערה) כתב ליישב המנהג דמה שערערו על מנהג זה דחשיב באבלות בפרהסיא, נראה דלא חשו לזה גאוני קדמאי, משום דאינו עושה בזה מעשה אבלות, אלא שתקנו לקרוא הפטרות אלו כדי לעורר הלבבות לתשובה

מפתחות

סימן קכט

בעניין קדיש במנחה של תענית צבור שמוציאים ספר תורה לקרוא בו ויחל, הביא שיש לומר חצי קדיש אחר אשרי, שכן כתבו הפוסקים, ועניינו להפסיק בין קטעי התפלה, ושוב יש לומר חצי קדיש קודם עמידה.

סימן קל

כהן רופא אשר בעוונות הרבים ביצע הפלות, וכעת חזר בתשובה שלימה, והפסיק לגמרי מביצוע הפלות, הביא באורך דברי הפוסקים שדנו בדברי רבי יוחנן בברכות (ל:): בכהן שהרג את הנפש שלא ישא כפיו, שלדעת מרן הוא אפילו בשוגג ואפילו כשחזר בתשובה, ולדעת הרמ"א התיר לו לשאת כפים בחזר בתשובה, ובדין עובר הביא באורך דברי הפוסקים ומחלוקתם האם חשיב כנפש, לענין הורג את הנפש, ומה גדר האיסור, והעלה שיש להתיר לו לשאת כפים בברכה, מטעם ספק ספקא שמא כהפוסקים שם"ל שרשאי לשאת כפיו בחזר בתשובה, ושמא כהפוסקים שהריגת עובר הוי מדרבנן ומרן יודה להתיר לו לשאת בחזר בתשובה, והוי מחלוקת במצות ברכת כהנים שהיא מן התורה, ובצירוף דעת הפוסקים שבמחלוקת במצוה ודעת מרן להתיר לא אמרינן בזה ספק ברכות להקל.

סימן קלא

אין לנהוג מנהגי אכלות בשבתות של בין המצרים כלל, אמנם קהילות שיש להם לחן מיוחד להפטיר את תלתא דפורענותא, בניגון מיוחד שאינו של קינה או של מגילת איכה, רשאים להמשיך במנהגם, לפי שאינו שייך למנהגי אכלות האסורים, אלא רק לחן של קריאת ההפטרות בתלתא דפורענותא, ומעורר הכוונה למי שהורגל בו, להתבונן בדברי ההפטרות שתקנו רז"ל לקראם בתלתא דפורענותא.

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627127 אש.ש. אש.ש. X

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000